

KORXONALARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA “YASHIL IQTISODIYOT” NING AHAMIYATI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8040768>

Yusupov Bekzod Ulug'bekovich

Oriental universiteti magistratura bosqichi 1 kurs talabasi.

Annotatsiya.

Ushbu maqolada iqtisodchilar barcha iqtisodiy qarorlar uchun asos ekotizimga bog'liq bo'lishi kerakligi va tabiiy kapital va ekologik xizmatlar iqtisodiy ahamiyatga ega ekanligi, Rivojlanayotgan mamlakatlar, ayniqsa, yangi savdo imkoniyatlaridan foydalangan holda, barqaror savdo-sotiqni kengaytirishdan foyda ko'rishlari, So'nggi paytlarda yuz bergan keng ko'lamlı elektr uzilishlariga, misli ko'rilmagan qum va chang bo'ronlari dalil bo'la olishi haqida so`z boradi.

Kalit so`zlar.

yashil iqtisodiyot, tabiat, imkoiyat, savdo imkoniyatlari, ekologik xizmat, foydalanish, savdo-sotiq.

ВАЖНОСТЬ «ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ» В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ. ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация.

В этой статье экономисты утверждают, что основа для всех экономических решений должна зависеть от экосистемы, и что природный капитал и экологические услуги важны с экономической точки зрения, что развивающиеся страны, в частности, могут извлечь выгоду из расширения устойчивой торговли, используя преимущества новых. Недавние крупномасштабные перебои в подаче электроэнергии и беспрецедентные песчаные и пыльные бури являются тому доказательством.

Ключевые слова.

зеленая экономика, природа, емкость, торговые возможности, экологическая услуга, использование, торговля.

THE IMPORTANCE OF "GREEN ECONOMY" IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES.

Abstract

In this article, economists argue that the basis for all economic decisions must depend on the ecosystem, and that natural capital and ecological services are economically important, that developing countries, in particular, will benefit from expanding sustainable trade by taking advantage of new trade opportunities. Recent large-scale power outages and unprecedented sand and dust storms are said to be evidence.

Key words.

green economy, nature, capacity, trade opportunities, ecological service, use, trade.

Yashil iqtisodiyot - bu odamlar va tabiat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni va ikkalasining ehtiyojlarini bir vaqtning o'zida qondirishga urinishlarni qo'llab-quvvatlaydigan iqtisodiyot metodologiyasi. Yashil iqtisodiy nazariyalar odamlar va atrof-muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik bilan bog'liq bo'lgan ko'plab g'oyalarni qamrab oladi. Yashil iqtisodchilar barcha iqtisodiy qarorlar uchun asos ekotizimga bog'liq bo'lishi kerakligini va tabiiy kapital va ekologik xizmatlar iqtisodiy ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydilar.

Agar biz biologik xilma-xillikning global pasayishini bartaraf etish, parnik gazlari chiqishini kamaytirish, quruqlikdagi ekotizimlarning tanazzulini to'xtatish va okeanimizni himoya qilishni istasak, u holda xalqaro savdo barqaror va mas'uliyatli bo'lishi kerak. Bundan tashqari, agar biz qashshoqlikni yo'q qilishga muvaffaq bo'lsak, savdo kambag'allarga foyda keltirishi kerak.

2012 yil iyun oyida Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror rivojlanish bo'yicha konferentsiyasida ("Rio + 20") dunyo rahbarlari xalqaro savdoning "barqaror iqtisodiy o'sish va rivojlanish mexanizmi" sifatidagi rolini yana bir bor tasdiqladilar.

Ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlarning tashvishlaridan xabardor bo'lish bilan birga, Rio + 20 da bo'lib o'tgan savdo bilan bog'liq munozaralar proteksionistik maqsadlarda yashil iqtisodiyot siyosatidan foydalanish xavfidan, yashil iqtisodiyotga o'tish iqtisodiy imkoniyatlar yaratishi mumkin bo'lgan imkoniyatlarga e'tiborni qaratishni boshladi. barqaror savdo orqali takomillashtirish va ijtimoiy rivojlanish.

Rivojlanayotgan mamlakatlar, ayniqsa, yangi savdo imkoniyatlaridan foydalangan holda, barqaror savdo-sotiqni kengaytirishdan foyda ko'rishlari mumkin, masalan, baliqchilik, o'rmon xo'jaligi yoki qishloq xo'jaligi sohalarida sertifikatlangan xom ashyoni eksport qilish, barqaror ishlab chiqarish va ta'minot zanjirlariga investitsiyalarni ko'paytirish; yoki ekoturizmni kengaytirish.

YuNEP yashil iqtisodiyotga o'tishdan kelib chiqadigan savdo imkoniyatlarini aniqlash va mamlakatlarga o'zlarining yashil savdo salohiyatlaridan foydalanishda

yordam berish orqali savdo-sotiqni barqaror rivojlanish uchun ishlash vazifasini hal qilmoqda.

Mustaqillik va islohotlarning o'tgan o'ttiz yili ichida O'zbekiston Orolbo'yida atrof-muhitni muhofaza qilish va o'rmonchilik choralari tufayli iqlim o'zgarishi oqibatlariga qarshi kurashda sezilarli yutuqlarga erishdi. Atrof-muhit bo'yicha amaldagi milliy rejalar hamda maqsadlar past uglerodli va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning markaziy elementlari bo'lib qolmoqda. Ammo sug'orish va ichimlik suvi tanqisligi, ishonchli elektr ta'minoti bilan bog'liq muammolar hamon mavjud.

So'nggi paytlarda yuz bergan keng ko'lamli elektr uzilishlari, misli ko'rilmagan qum va chang bo'ronlari dalil bo'la oladi. Odamlar, jamoalar, atrof-muhit va infratuzilmaga salbiy ta'sir ko'rsatadigan ushbu muammolar O'zbekistonning "yashil" kelajagini ta'minlash uchun hali ko'p ishlar qilinishi kerakligini eslatib turadi .

O'zbekiston hukumati tabiiy resurslardan barqaror va samarali foydalanish, kam uglerodli energetika, ifloslanish darajasini pasaytirish, tabiiy ofatlar va iqlim o'zgarishi oqibatlariga tayyor turishga asoslangan iqtisodiy o'sish modeliga intiladi. Zero, barqaror rivojlanish bu iqtisodiyotning uzoq muddatli muvozanatli, uzluksiz rivojlanishi holati bo'lib, aholi ehtiyojlarini to'liq qondirishga asoslangan va kelajak avlodlar ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga xavf tug'dirmaydigan rivojlanish esa barqaror iqtisodiy rivojlanish hisoblanadi.

An'anaviy yondashuvga ko'ra barqaror rivojlanishning obyektlari quyidagilar:

✓ iqtisodiy o'sishni maksimal darajada oshirish va bozor tizimidagi ehtiyojlarni to'liq qondirish;

✓ bozordagi nosozliklar davlatning makroiqtisodiy siyosati orqali tuzatilishi mumkin.

Barqaror rivojlanish yondashuviga ko'ra:

✓ iqtisodiy o'sishni maksimal darajada oshirish va aholi ehtiyojlarini qondirish pirovard natijada aholi farovonligini oshirishga olib keladi;

✓ tabiatning buzilishi jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarga, ishlab chiqarish va iste'molning qisqarishiga, qashshoqlikning kuchayishiga olib keladi;

✓ tabiiy resurslar bilan bir qatorda iqtisodiy taraqqiyot axborot va bilim resurslari bilan ta'minlanadi;

✓ tabiiy resurslarning ko'p turlari qimmatli emas, balki iqtisodiy tanqislik va tanazzul manbai hisoblanadi;

✓ boyluk to'planishini o'lchash usullari tabiiy resurslarning kamayishi va tanazzulini hisobga olmaydi;

✓ iqtisodiyotning rivojlanishi bilan an'anaviy tabiiy resurslar kamayib bormoqda.

Rivojlanish bo'yicha xalqaro hamkorlar O'zbekistonga 2030-yilgacha "yashil" o'tish strategiyasini [6] amalga oshirishda va 2050-yilgacha iqtisodiyotni karbonsizlash bo'yicha uzoq muddatli istiqbolni ishlab chiqishda yordam beradi.

Yashil iqtisodiyot ("Green Economy") Konsepsiyaning maqsadi barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va investitsiyalar faolligini oshirish, shu bilan birga atrof-muhitni muhofaza qilish va ijtimoiy integratsiya sifatini oshirishdan iborat.

"Yashil" o'sishning kelishilgan ustuvor yo'nalishlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

✓ aholini muhofaza qilish, zarar ko'rgan hududlar, aholi guruhlari va iqtisodiyot tarmoqlariga moliyaviy va boshqa favqulodda yordamlar ko'rsatish orqali tabiiy ofatlarga tayyorlik va iqlim o'zgarishiga chidamlilik;

✓ bozor islohotlari, qishloq va suv xo'jaligi sohasidagi inklyuziv siyosat, xususiy sektorni tegishli jarayonlarga jalb qilish orqali tabiiy resurslardan barqaror va samarali foydalanish;

✓ chiqindilarni kamaytirish, korxonalarni modernizatsiya qilish, energiya samaradorligini oshirish va issiqxona gazlari chiqishini kamaytirish orqali sanoat va iqtisodiyotni "yashil" rivojlantirish;

✓ iqtisodiyot tarmoqlarining "yashil" o'tishini qo'llab-quvvatlash uchun "yashil" investitsiyalar va innovatsiyalar;

✓ barqaror va inklyuziv urbanizatsiya hamda "yashil" iqtisodiyotga o'tishdan eng ko'p zarar ko'rgan aholi va hududlarni qo'llab-quvvatlash, jumladan kompetentsiyalarni rivojlantirish va "yashil" ish o'rinlarini yaratish.

2019-2028 yillarga mo'ljallangan chiqindilarni boshqarish bo'yicha strategiya mintaqaviy yondashuvga o'tishda shahar chiqindilarini yig'ishni optimallashtirish va boshqaruvni yaxshilashga qaratilgan. Chiqindilarni boshqarish operatsiyalar, moliyalashtirish, qonunchilik, monitoring va ijro etish, atrof-muhitni boshqarish va barcha aholi uchun uzoq muddatli barqarorlikka erishishga qaratilgan ijtimoiy inklyuziya bo'yicha barqarorlikni hisobga olgan holda kompleks tarzda hal qilinishi kerak.

Quvonarlisi shundaki, O'zbekistondagi ilk xususiy banklardan biri bo'lgan Hamkorbank Gollandiya taraqqiyot banki bilan atrof-muhitga zararli chiqindilar chiqishini va energiya sarfini kamaytiradigan ekologik toza texnologiya va

uskunalarni moliyalashtirish, energiya tejovchi isitish va sovutish tizimlarini joriy etish maqsadida "yashil" kreditlar bo'yicha hamkorlik qilmoqda. Bu yo'nalish mahalliy tadbirkorlar uchun ham, Hamkorbankning o'zi uchun ham yangilik.

Bugungi kunda O'zbekiston o'zining hozirgi rivojlanish modeli bo'yicha o'sish chegaralarini yengib o'tish hamda iqlim va ekologiyadan xabardor bo'lib borayotgan jahon bozorida iqtisodiy raqobatbardoshligini mustahkamlash yo'lidagi noyob imkoniyatni yaxshi tushunadi. Mamlakat tarkibiy islohotlarning jadallashuviga tayangan holda, o'z iqtisodiyoti, odamlar va sayyoramiz uchun, rivojlanayotgan sohalarda yangi ish o'rinlarini yaratish bilan birga tabiiy resurslardan Moslashuvchan, Inklyuziv, Barqaror va Samarador (MIBS) foydalanishga asoslangan past uglerodli va iqlimga chidamli "yashil" o'sish modeli sari yo'lni belgilash bo'yicha qadamlar tashlamoqda. Lekin, yanada barqaror va "yashil" iqtisodiyotga aylanish uchun mamlakat mavjud ekologik muammolar va iqtisodiy o'sishni sekinlashtiradigan boshqa xavf omillari ustida ishlashi kerak.

Yaqinda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev Koreya Respublikasida o'tkazilgan "Yashil o'sish va global maqsadlar uchun hamkorlik - 2030" (P4G) ikkinchi xalqaro sammitidagi nutq so'zladi. Unda davlatimiz rahbari: "Bugungi kunda ona tabiatning o'zi bizga yo'llayotgan ogohlik qo'ng'irog'iga beparvo bo'lmasligimiz kerak. Afsuski, iqlim o'zgarishlari tobora kuchayib bormoqda. Biz yashayotgan Markaziy Osiyoda so'nggi 30 yilda o'rtacha yillik harorat taxminan bir darajaga ko'tarildi. Mintaqamizdagi asosiy daryolarning havzasi va biologik xilma-xillikning qisqarib borayotgani jiddiy xavotir uyg'otmoqda. Bug'lanish darajasini oshiradigan gazlar va atmosferaning keng miqyosda ifloslanishi muammolarni yanada chuqurlashtirmoqda. Bugungi kunda "yashil taraqqiyot" borasidagi maqsadlarga erishish uchun mamlakatlarning harakatlari yanada faol va samarali bo'lishi kerakligiga hech kim shubha qilmayapti. Boshqa choramiz ham yo'q", deb ta'kidladi.

Xulosa: "Yashil taraqqiyot" ga erishish uchun "yashil iqtisodiyot" ga o'tishimiz va uni rivojlantirishimiz lozim bo'lmoqda. Shu tufayli mamlakatimizda bunday iqtisodiyotni shakllantirish uchun yashil iqtisodiyotni rivojlantirish lozim. Bugungi kunda "Yashil iqtisodiyot" ning o'zi nima, degan savol tug'iladi. Mazkur maqolada ushbu savolga javob berishga harakat qilindi. Hozirgi vaqtda turmush farovonligini oshirish, resurslarni saqlash va kelajak avlodlarni jiddiy ekologik xavf-xatarlarga duchor qilmaslikni ta'minlaydigan iqtisodiy modelga o'tish zaruriyati nihoyatda dolzarbdir. Biz iqtisodiy farovonlikka va kelajak avlodni iqtisodiy va ijtimoiy muommolarga, ekologik xaflarga qo'ymaslikka faqatgina birdamlikda harakatlanib erishishimiz mumkun.

ADABIYOTLAR RO`YHATI:

1. Parxadovna S. U. O`ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA “YASHIL IQTISODIYOT” TAMOIYILLARINI JORIY QILISH QILISH MASALALARI //PEDAGOG. – 2023. – T. 1. – №. 5. – C. 203-209.

2. Dilshod Y., Sardor B. O ‘ZBEKISTONDA “YASHIL” IQTISODIYOTGA O ‘TISHI: ISTIQBOL YO ‘NALISHLAR VA USTUVOR VAZIFALAR //Journal of new century innovations. – 2022. – T. 10. – №. 2. – C. 159-168.

3. Qodirov B. T. “YASHIL IQTISODIYOT” NING O ‘ZBEKISTONDAGI IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O`RNI //Евразийский журнал академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 6. – С. 791-804.